

Yleistä

Kulttuuriympäristö – mitä se on?

Kulttuuriympäristö on ihmisen ja luonnon yhteisvaikutuksesta syntynyt kokonaisuus, jossa voidaan havaita kummankin vaikutukset. Siihen kuuluu ihmisen muokkaama luonto (esim. puistot, laitumet) ja rakennettu ympäristö (rakennukset, torit, kadut, sillat sekä pihapiirin rakenteet). Kulttuuriympäristön ääripäinä ovatkin lähes pelkästään ihmiskäden luomat kaupunkien ympäristöt sekä luonnon ja ihmiskäden jatkuvassa vuorovaikutuksessa muovaamat maaseudun maisemat. Kulttuurin jäljet voivat olla pysyviä tai väistyviä.

Ympäristö on meidän jokaisen asia ja koemme sen jokainen omalla tavallamme. Myös meidän oma toimintamme vaikuttaa kulttuuriympäristöön. Rakentaessamme vaikuttamme ympäristöömme välittömästi.

• Kulttuuriympäristössä ovat näkyvillä paikan ajallinen syvyys, kehityksen erilaiset vaiheet ja se tuo esi-isiemme työn tuloksen näkyväksi osaksi omaa elämäämme. Meidän toimemme puolestaan heijastuvat tulevien polvien elämään ja ympäristöön. Tavoitteenamme kulttuuriympäristön hoidossa tulisikin olla eri sukupolvien työn kunnioittaminen, arvojen vaaliminen ja oman kädenjälkemme jättäminen muut kerrostumat huomioiden.

• Kulttuuriympäristön hoito-ohjelmassa 1997-98 Etelä-Savon ja Itä-Hämeen alueelle onkin keskeiseksi päämääräksi nimetty: *”Säilyttää eteläsvolainen kulttuuriympäristö turmeltumattomana, vaalia sitä niin, että sen pitkäaikaiset arvot säilyvät sekä tehdä kulttuuriympäristöön sisältyviä arvoja ja sen sopivia hoitotapoja tunnetuiksi alueen asukkaille, suunnittelijoille ja käyttäjille sekä kulttuuriympäristöön päätöksillään vaikuttaville.”*

Mikkelin valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt

Kohteen kuvaus: Mikkelin Emola

Emolan kaupunginosa, ”Puuemola”, Mikkelin keskustan pohjoispuolella on omaleimainen, yleisesti viihtyisäksi koettu ja historialtaan mielenkiintoinen asuinalue. Alueen koko on noin 40 hehtaaria. Alue on rakentunut työläiskaupunginosaksi 1860-1920-luvulla. Rakentuminen on ollut omaehtoista, mutta yllättävän yhtenäistä. Mikkelin kaupunki on kaavoittanut 70-luvun lopulta lähtien Emolaa niin, että sen rakenteen ja rakennusten säilyttäminen on mahdollista.

Alueen kaavarunko on vuodelta 1982. Tuolloin hyväksytyyn suunnitelmaan on tehty tarkemmat asemakaavat. Asemakaavoituksella on tarkastelualueesta suojeltaviksi osoitettu seuraavat rakennukset, rakennelmat ja alueet (ks. myös liite 1):

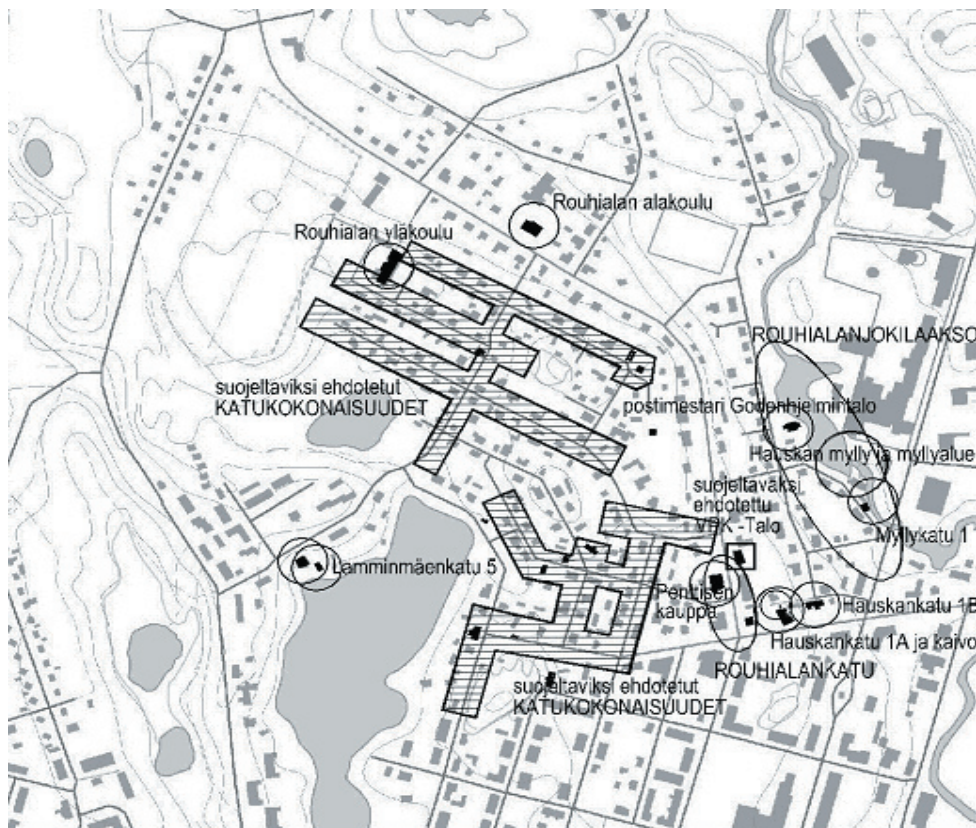
- Kaivo ja päärakennus, Hauskankatu 1A (sra, sr)
- Hauskan mylly ja myllyalue, Myllykatu (s)
- Myllykatu 1 (sr)
- Rouhialan yläkoulu (sr)
- Rouhialan alakoulu (sr)
- Lamminmäenkatu 5, päärakennus ja piharakennus (sr)
- Nk. postimestari Godenhjelmin talo, Hauskankatu (sr)
- Hauskankatu 1B (sr)

Sr –merkintä koskee rakennuksen ulkopuolisissa osissa sekä mahdollisessa porrashuoneessa tehtävien korjaus- ja muutostöiden laatua. Alueilla se merkitsee rakennusten, rakennelmien, puuston ja maastonmuotojen säilyttämistä.

Yleiskaavassa Emola on merkitty pientalovaltaiseksi asuinalueeksi, jolla ympäristö säilytetään (AP/s). Lisäksi yleiskaavassa on edellisten lisäksi suojelukohteeksi merkitty ns. Penttisen kauppa (sr) sekä aluekokonaisuuksiksi Rouhialankadun eteläpäähän puistokatuosuus ja Rokkalanjokilaakson puistomainen kulttuurimaisema.

Etelä-Savon seutukaavassa Emola on arvokas miljöökokonaisuus ja taajamatoimintojen alue, jolla ympäristön peruspiirteet säilytetään muodostamatta aluetta varsinaisesti suojelualueeksi. Paikallisesti arvokkaita rakennuksia on inventoitu 8 kpl.

Emola sisältyy valtakunnallisesti merkittävien kulttuuriympäristöjen luetteloon (Rakennettu ympäristö). Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt). Valtioneuvoston v. 2001 tekemä päätös valtakunnallisista alueidenkäytön tavoitteista edellyttää näillä alueilla merkittävän kulttuuriperinnön arvon aktiivista säilyttämistä. Muutosten on sovellettava historialliseen kehitykseen.

Karttaan on merkitty Emolan kaavallisesti suojellut kohteet. Uudet, tässä ohjelmassa suojeluliksi esitetyt katukokonaisuudet on rasteroitu, VPK:n talo merkitty neliöllä.

Ongelmat

Sijainti kävelymatkan päässä kaupungin keskustasta on monen unelma asuinpaikan suhteen. Se luo painetta tonttien hintoihin ja edelleen rakentamiseen.

Aikojen saatossa muuttuneet asumisen tilatarpeet ja toiminnot rakennusten ovat jo muuttaneet rakentamisen tapaa. Myös ihmisten arvot, normit, uskomukset ja statukset muuttuvat.

On syntynyt painetta uudisrakentamiseen, jossa rakentaminen on tonttikohtaisesti keskittynyt yhteen taloon, joka on perinteistä kookkaampi.

Päättäjien, suunnittelijoiden ja rakennustarkastuksen yksi vaikeimmista haasteista on löytää alueen rakennetusta ympäristöstä rakenteet tai asiat, jotka ovat vaalimiseen velvoittavia. Ja mitkä ovat kunkin alueen omaleimaiset asiat, joita tulisi edelleen jatkaa uudisrakentamisessakin? *"Paikan henki, mallinkieli, rakennetun ympäristön monimuotoisuus, indentiteettiä vahvistava tarinatuote, tunne- ja kokemustieto, aineettomat ja henkiset arvot, elämyksellisyys ja matkailullinen imago"* ovat asioita, joita on vaikea mitata ja normittaa yksiselitteisesti. Pohdintaa helpottaakseen voisi kysyä: Minkä verran antiikkiesinettä tai vaikkapa museoautoa saa muuttaa ilman, että sen arvo putoaa kohtuuttomasti? Sama logiikka kai sopii rakennuksiinkin?

Rakennusvalvonnan näkökulmasta katsottuna paitsi uudisrakennuksia, niin ennen kaikkea ulkorakennusten uusimiseen ja suurentamiseen sekä katettujen ulkotilojen saamiseen liittyviä rakennuslupia on tullut runsaasti käsiteltäviksi. Vastaukset

on annettu aina tapauskohtaisesti kaavoituksen kanssa yhdessä tutkien. Myös yleisten alueiden (viheralueet, katualueet) käsittelyyn kaivataan ohjeistusta.

Tavoitteet

On havaittu, että jokainen rakentajasukupolvi kaipaava omantapaisiaan perussääntöjä. Tavoitteena tämän asiakirjan laadinnassa on ollut tehdä yhteistyö ja havainnollinen käsikirja palvelemaan alueen asukkaita, kiinteistönomistajia, suunnittelijoita, rakentamista ohjaavia viranomaisia ja luottamusmiespäättäjiä. Tavoitteena on luoda perusteet, joiden pohjalta Emolan historiallisista osista ja rakennuksista voidaan säilyttää tulevillekin polville mahdollisimman paljon. Siihen sisältyy myös emolalainen rakennustapa.

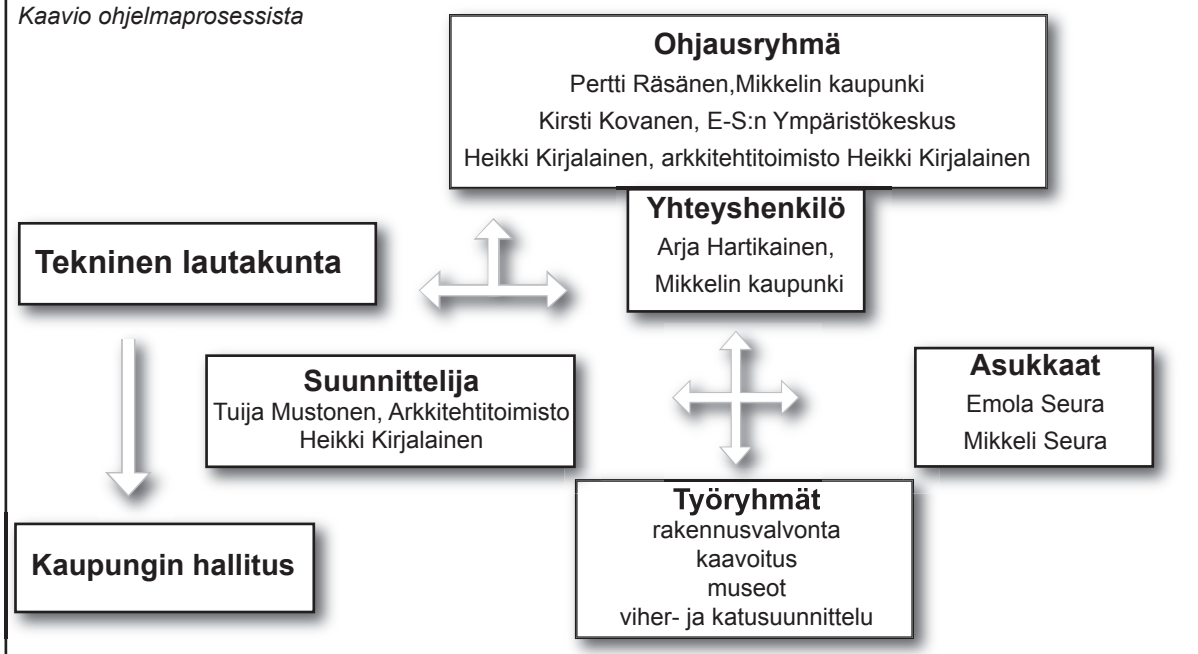
Käsikirja on tarkoitus jatkossa luovuttaa jokaiselle Emolasta kiinteistön hankkivalle tai talossaan muutoksia suunnittelevalle. Rakentamishojeet täydentävät asemakaavaa ja niillä pyritään parantamaan rakentamisen käytäntöjä.

Tätä ohjelmaa taustoittavan alueen historiaosan kokoa Mikkelin kaupunki.

Ohjelman laatiminen

Emolan aluetta on lähestytty tutkimalla historiaa ja nykypäivää osin päällekkäin. Tarkoituksena on löytää menneisyydestä se juoni, joka on johtanut nykyisen ympäristön muodostumiseen. Sitä tule-

Kaavio ohjelmajärjestelmästä

vaisuuteen jatkamalla on laadittu rakentamisohteet.

Historiaa on paljon kirjoitettuna ja apuna ovat olleet myös erilaiset tutkimukset sekä saatavilla oleva vanha karttamateriaali. Niistä kiinnostuneille on lopussa lähdemateriaaliluettelo, josta löytyy lisätietoja. Emolan seuran kautta myös asukkaat ovat osallistuneet työhön tuottamalla arvokasta havainnointi- ja tietoaainesta.

- Teknisiä rakentamisneuvoja ei tässä ole annettu.
- Korjausrakentamisesta, kuten muustakin rakentamisesta, on viime vuosien aikana julkaistu monta hyvää kirjaa, joten ohjeiden uudelleen kirjoittaminen ei liene tarpeen. Lopun kirjaluettelossa on tähänkin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta.

Emolan rakentamisohte tiivistettynä:

Aina kun voit, säilytä ja korjaa jo olevaa. Hoida kiinteistöäsi.

Pienimuotoiset korjaukset ovat usein tarkoituksenmukaisempia ja edullisempia kuin vanhan rakenteen korvaaminen kokonaan uudella.

Jos huolellisen harkinnan jälkeen päädyt laajentamaan tai uudisrakentamaan, muista, että:

Emolaan tulee rakentaa vaatimattomasti.

Mieluummin yksinkertaisesti kuin monimutkaisesti.

Liian isoja taloja ei saa tehdä – käytä piharakennuksia apuna.

Jo pohjakarttaa ja koko katunäkymää katsomalla syntyy kuva oikeasta ”rakeisuudesta”.

Suunnitteluvaiheessa tutkitaan paitsi oma tontti, myös kaikki näkymät, joihin talo asettuu - rakennuksen tulee sopia paitsi itselle, myös naapurustoon ja Emolan henkeen.

Uuden rakennuksen tulisi aina parantaa sitä kokonaisuutta, jota se täydentää.

Varsinkin rinnetonteilla oikeiden korkeusasemien hakemiseen kannattaa uhrata vai-
vaa.

Pientalo hahmottuu kulkijalle kertavilkaisulla. Se, vaikuttaako talo hyvältä, riippuu ennen kaikkea siitä, mihin kohtaan tonttia päärakennus on sijoitettu. Onko se sopivan kokoinen, mitkä ovat sen mittasuhteet ja yleismuoto? Vasta sitten katsotaan pihatilaa tarkemmin, aidan mallia, piharakennuksia ja –rakennelmia, puustoa ja istutuksia, verhouslaudan tyyppiä ja väriä, kattokulmaa, ikkunoiden ja ovien valintoja. Nekin ovat silti tärkeitä.

Käytä hyvää suunnittelijaa apuna, sellaista jonka koet aidosti välittävän Emolasta.

Ole ajoissa yhteydessä rakennusvalvontaan.